

2004. Europarådets egen udvidelsesproces fortsatte med, at Monaco i september 2004 blev optaget som det 46. medlem. Hermed sattes yderligere fokus på det sidste europæiske land, der ikke er medlem af Europarådet, Belarus, som med sin afvisning af demokratiske reformer fortsætter den selvvalgte isolation.

Sagsophobningen i Menneskerettighedsdomstolen giver fortsat anledning til stor bekymring. I det forløbne år lykkedes det at nå til enighed om en reform bestående af en ændringsprotokol til selve konventionen og en række supplerende tiltag, der er ved at blive ført ud i livet. Det er imidlertid regeringens opfattelse, at den samlede reform næppe vil være tilstrækkelig på længere sigt, og at overvejelserne om videre skridt derfor trænger sig på. Presset på en række af Europarådets øvrige overvågningsmekanismer og bistandsmuligheder er også fortsat meget betydeligt. Det hidrører ikke mindst fra nogle af de senest tilkomne medlemsstater.

Efter langvarige diskussioner nåede man i 2004 til enighed om, at Europarådets tredje topmøde – de to tidligere fandt sted i 1993 og 1997 – skal afholdes i Warszawa den 16. – 17. maj 2005. Både afslutningen af Europarådets egen udvidelsesproces og EU's seneste udvidelse, hvorefter EU-landene nu udgør et flertal blandt Europarådets medlemsstater, indgår i inspirationsgrundlaget. Der er imidlertid langt fra enighed om, hvilke slutninger i forhold til Europarådets arbejde der skal drages af denne udvikling. Rusland har allerede gennem nogen tid talt for en vægtskydning hen imod en udbygning af samarbejdet på nye politikområder på bekostning af den omfattende overvågningsvirksomhed. Heroverfor står hovedparten af de gamle medlemsstater, herunder Danmark, med en opfattelse af, at indsatsen bør koncentreres om kerneområderne – menneskerettigheder, demokrati og retssamfund – også i lyset af det arbejde, der udføres af andre internationale organisationer. Samtidig har vi naturligvis en interesse i at fastholde Rusland i et samarbejde, hvis grundlag er demokrati, retssamfund og respekt for menneskerettighederne.

2. MENNESKERETTIGHEDSKONVENTIONEN

Protokol 14 til Menneskerettighedskonventionen blev vedtaget af Ministerkomitéen den 13. maj 2004 og samme dag undertegnet af 17 medlemsstater, heriblandt Danmark. Protokollen vil,

når den træder i kraft, betyde lettelser i Domstolens sagsgang på en række områder. Åbenbart grundløse klager samt afgørelsen af klagers substans, der vedrører en bestemt fortolkning af konventionen, som allerede er afklaret i Domstolens praksis, vil kunne behandles i en procedure, der er enklere end hidtil. Desuden indføres et nyt afvisningskriterium, nemlig hvis klageren ikke har lidt nogen væsentlig skade, og hensynet til respekten for menneskerettighederne ikke taler imod det. Disse ændringer i selve konventionen blev suppleret med vedtagelsen af tre rekommandationer til medlemsstaterne om forskellige foranstaltninger på det nationale plan med sigte på at forebygge klager til domstolen i Strasbourg. Hertil kommer de løbende rationaliseringer og styrkelsen af visse kernefunktioner som registraturen, der allerede har stået på igennem nogle år.

Allerede ved vedtagelsen af denne samlede pakke for en reform af Menneskerettighedskonventionens kontrolsystem stod det klart, at ændringerne ikke var tilstrækkelige til fuldt ud at løse problemet med den store sagsophobning ved Domstolen. På linie med en række andre medlemsstater ville Danmark gerne være gået videre, f.eks. med en yderligere begrænsning af adgangen til realitetsbehandling af uvæsentlige sager. Den store andel af klagerne, der viser sig at være grundløse, blokerer i realiteten for en hurtig behandling af de mange sager, der i disse år strømmer ind fra de nye medlemsstater, og som formodes at indeholde en højere andel af alvorlige problemer i relation til konventionen. Sagerne fra Rusland, herunder Tjetjenien, er begyndt at veje tungt.

De seneste tal for sagstilgang og ophobning af uekspererede sager bekræfter dette billede. Uanset at disse tal kan opgøres på forskellig måde, kan situationen kun betegnes som meget bekymrende. Det efterlader spørgsmålet, hvad medlemsstaterne, herunder Danmark, kan og skal gøre. Regeringen har allerede offentligt tilkendegivet, at den vil følge en to-sporet tilgang, nemlig for det første presse på for en hurtig ikrafttræden af Protokol 14 og dernæst arbejde med videregående reformer. Hvad det første angår, har Danmark som et af de første lande meddelt ratifikation den 10. november 2004 og dermed bidraget til at lægge pres på vore partnerlande. Det forventes, at en række lande på det kommende topmøde vil kunne give meddelelse om ratifikation.